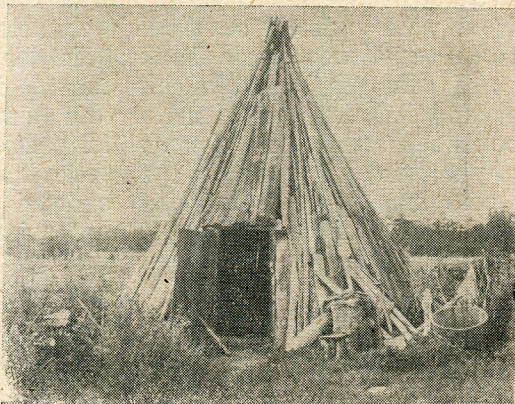

ENSV TEADUSTE AKADEEMIA
ETNOGRAAFIA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 78

SUVEKOJAD

TARTU 1960

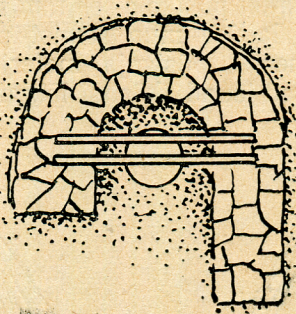
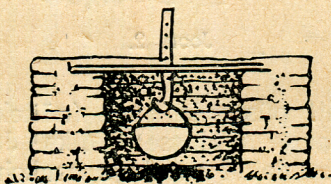
Lugupeetud korrespondent!

Suvekoda oli talu kõrvalhoone, millel oli vanasti oluline tähtsus suvise keedukohana. Vastates käesolevale küsimuslehele palume eriti jälgida suvekoja ajaloolist arengut — kas näiteks suvekoja kolde juures oli mäletataval ajal muudatusi, kas suvekoja kasutamises on muudatusi jne. Käesolev küsimusleht haarab peamiselt meie maal esinenud kahte suvekoja tüüpi. Vastates küsimustele tuleb silmas pidada, missugused olid suvekojad teie ümbruskonnas ja millal neid veel esines. Eriti oluline on teada, kas suvekodasid teie ümbruses veel praegu leidub.

Muuseumil on vähe andmeid suvekodade ehitustehnika alalt. Seepärast on oluline katsuda saada üksikasjalisi teateid niihästi püstkoja kui neljaseinalise suvekoja ehitustehnika kohta. Juba hävinud suvekodadest katsuge neid mäletavate inimeste mälestuste järgi joonistada suvekodade skemaatilisi põhiplaane, kuhu märkige ka suvekoja kolle ja sisustus. Iga suvekoja kirjelduse ja skemaatilise põhiplaani juurde märkige andmed selle koha (kihelkond, vald, talu) ja aja (näiteks läinud sajandi üheksakümnendad aastad) kohta.

Püstkoda.

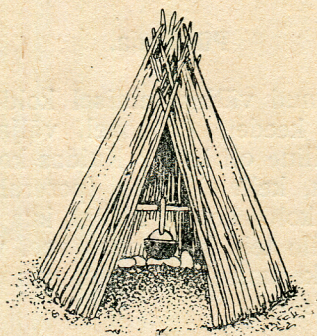
1. Kas on esinenud väljas lahtisel koldel keetmist? Kirjeldada ligemalt, kus keedeti (taluouel, väljaspool õue, milliste hoonete ligidal). Milline oli kolle? Kuidas kollet nimetati? Mida koldel keedeti (toitu, kellele)? Kes (pererahvas, sulasrahvas)? Kuidas rippus pada kolde kohal? Millal, kus ja missuguste ülesannetega lahtine kolle teie kodukohas veel viimati esines? Kas on esinenud väljas keetmiseks koldeid, mis sarnanevad koldele, mis on toodud joonisel 1.

Joon. 1

2. Kas oli tuntud koonusekujuline lattidest püstkoda (joon. 2, 6, 7) Kuidas seda nimetati? Kas sellel oli erinev nimetus kui neljaseinalisel suvekojal?

3. Millal veel üldiselt kasutati koonusekujulist lattidest püstkoda? Kas oli neid palju või mõned üksikud? Kas praegu leidub Teie kodukandis püstkodasid? Kui neid leidub, siis märkige täpne asukoht (aadress).

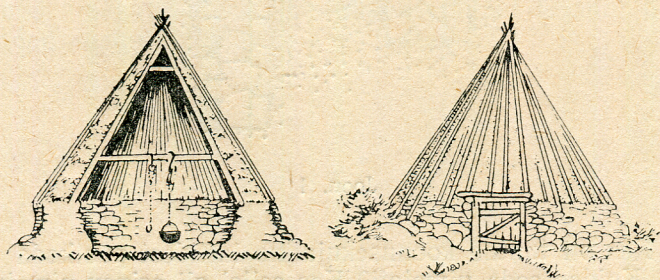
Joon. 2.

4. Kuhu ehitati püstkoda õuel (näiteks elamu ligidusse, õuest kaugemale, sauna ligidusse)? Miks? Joonistada taluõuede skeeme, millel on näidatud suvekoja asukoht!

5. Kas püstkoda on ehitatud veekogu äärde? Kas on olnud püstkoja juures kaev? Kuidas kaevu nimetati?

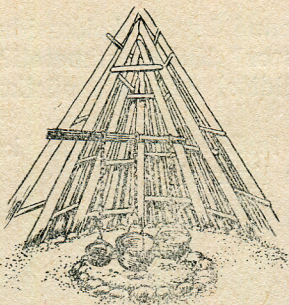
6. Mis puust latte püstkoja ehitamiseks kasutati? Miks? Kirjeldage lähemalt lattide muretsemist püstkoja ehitamiseks!

7. Kas on esinenud püstkoja materjalina laudu? Kirjeldada ligemalt, millised laudad (käsitsi lõigatud?), umbes kui pak-
sud, laiad?

Joon. 3.

8. Kas esines püstkodasid, mis olid ehitatud kivist alusele? (joon. 3). Kuidas neid nimetati? Kirjeldada ligemalt nende valmistamist!

Joon. 4

9. Kuidas ehitati püstkoda? Kas oli tuntud lattide all tugevamatest puudest (palkidest) toestik? (joon. 4). Milline see oli? Kirjeldage ligemalt püstkoja ehitamist! Joonistage skeem! Toestiku eri osade nimetused!

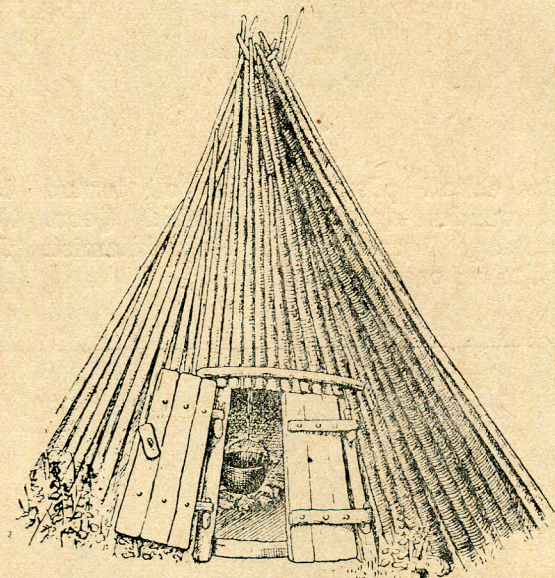

Joon. 5

10. Kas on esinenud lattide kokkusiidumist püstkoja tipult? Mis materjalist oli seos? Kuidas nimetati?

11. Kas ja kui üldiselt tuli ette püstkoja katmist kuusekoorega?

12. Kas esines lattidest püstkoja katmist meremudaga? (joon. 5). Kirjeldada ligemalt!

Joon. 6

13. Milline ja kui üldine oli püstkoja uks? (vt. joon. 6, 7) Kirjeldada ust ligemalt (ühe või kahe poolega, piitadega, puuhingedega?). Kas oli eest ära tõstetavaid uksi? Kirjeldada ukse valmistamist!

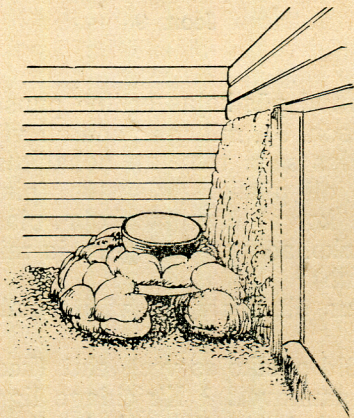
14. Kuidas nimetati püstkoja kollet? Kirjeldage kolde üksikosi!

15. Kus asus püstkoja kolle? Püstkoja keskel? Seina ääres? Asend ukse suhtes (sissekäigust paremal või vasakul poolel)? Kas oli mõnes püstkojas mitu kollet? Mis otstarve igal koldel oli?

16. Milline ja millest oli püstkoja kolle (kivist, lahtine vt. joon. 4, 6)? Kolde üksikosade nimetused.

Joon. 7

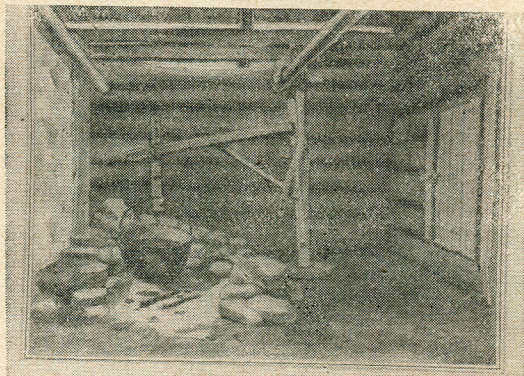
Joon. 8

17. Kas oli müüri sees katlaid (joon. 8)? Millal neid hakati kasutama? Nimetus. Kirjeldage ligemalt! Kui üldised need olid? Kas katlad olid sisse müüritud?

18. Kuidas kinnitati lahtise kolde kohale pada? Kas olid

tuntud puust (joon. 2), rauast koogud, raudkett (joon. 4)? Kuidas kohalikus murdes iga kinnitamisvahendit nimetati?

19. Mille külge kinnitati puu- või raudkook? Kas oli selleks eriline põikpuu (joon. 4), kuidas seda nimetati, kuhu kinnitati?

Joon. 9

20. Kas on tuntud püstkojas eriline puust pöörlev seadeldis (vinn, pöör) (joon. 9), millega pada oli võimalik koldelt kõrvale pöörata? Kuidas seda nimetati kohalikus murdes?

21. Missugune oli püstkoja sisustus (pingid, riiulid)? Joonistada võimaluse korral ühe püstkoja plaan, ära märkides kolde, sisustuse asukohad ning kus talus ja mis aastal seesugune püstkoda asus (asub)?

22. Kas sisustus oli püsiv või viidi püstkotta ainult teatud ajaks (suveks)?

23. Milliseid töid püstkojas veel tehti (keedeti seepi, valmistati õlut, soendati saunavett)? Kirjeldage ligemalt tööprotsessi!

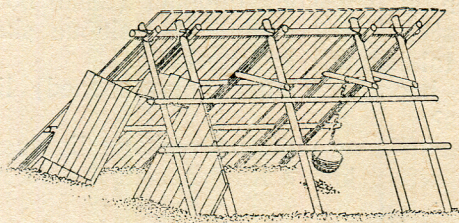
24. Kellele püstkojas toitu valmistati (taluperele, sulaperele, loomadele)? Kas söödeti loomi püstkoja juures, püstkojas? Milliseid? Kirjeldage ligemalt! Kes valmistas püstkojas toitu (perenaine, tüdruk)? Kirjeldage toidu valmistamist perele, loomadele!

25. Kas püstkojas söödi? Kus? Kas oli püstkojas söögilaud? Kas esines pörandal söömist?

26. Kas püstkojas keedeti kogu aasta läbi või ainult teatud aastaaegadel?

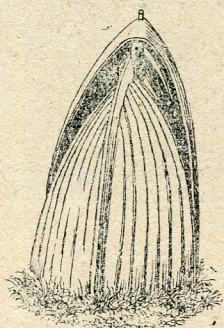
27. Kas peres on olnud mitu püstkoda (näit. pererahval ja sulasrahval eri püstkojad)?

28. Kas esines ajutiste püstkodade tegemist mõne töö puhul! Kirjeldada ligemalt, kuidas neid nimetati, mis puhul valmistati, mis materjalist jne.

Joon. 10

29. Kas on olnud katusekujulisi kodasid (joon. 10), milline oli nende alustoestik? Kuidas neid nimetati? Kirjeldada üksikasjaliselt! Millal esines, milleks kasutati, milline oli kolle jne.? Joonistada skemaatiline põhiplaan, millele on märgitud kolle ja sisustus!

Joon. 11

30. Kas on olnud paatidest tehtud suvekodasid (joon. 11)?

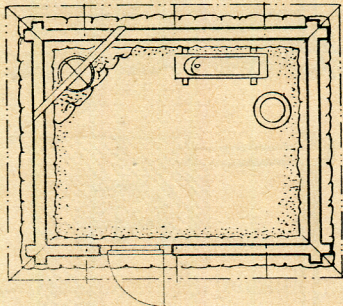
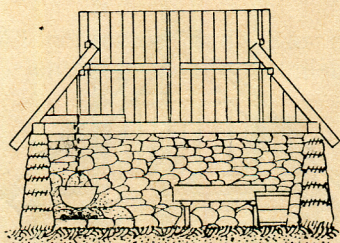
Nelja seinaga suvekoda.

31. Neljaseinalise suvekoja kohalik nimetus.
32. Millal veel kasutati seesugust suvekoda üldiselt? Mõnes üksikus peres?
33. Kas leidub veel praegu mõni suvekoda? Kui, siis märkige täpne asukoht (aadress)! Kui suvekoda ka enam ei kasutata keetmiseks, palume siiski tema asukoht teatada.
34. Kuhu ehitati suvekoda taluõuel (teiste hoonete ligidale, kaugemale õuest)? Miks? Joonistada taluõue skeem, kuhu on märgitud kõik taluhooned, ka suvekoda.
35. Milliste hoonete (elamu, kõrvalhooned) ligidale ehitati suvekoda? Miks?
36. Kas suvekoda on ehitatud veekogu ligidusse? Kas suvekoja juures on olnud kaev? Kuidas seda kaevu nimetati?

Joon. 12

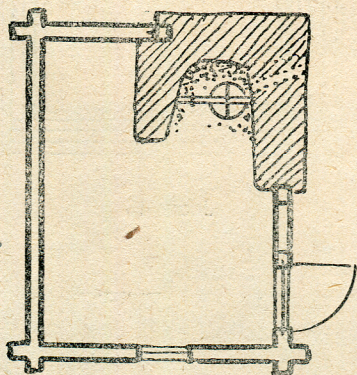
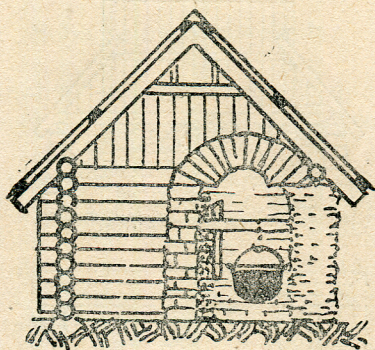
37. Mis materjalist suvekoda ehitati (kivist (joon. 12, 13), palkidest (joon. 14, 15))?
38. Kui kivist, siis missugusest (paekivi, maakivi)? Kirjeldada kivist suvekoja ehitamist!
39. Kas on olnud ülalt ahenevate seintega kivist püstkodasid (joon. 16).

Joon. 13

Joon. 14

Joon. 15

40. Kui esines palkidest suvekoda, siis kuidas seda nimetati? Mis puust ehitati? Kirjeldage ligemalt suvekoja materjali muretsemist, ehitamist.

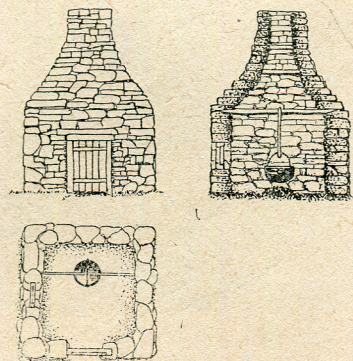
41. Missugune oli nurga ehitus (vt. joon. 17) (kui ristnurk, siis kus oli nurga õnarus, palgi ülaosas (joon. 17 a, b, c) või nii üla- kui alaosas (joon. 17 d, e)? Kuidas nurka nimetati?

42. Kas suvekoja seinapalke on varatud, kas palkide vahele on pandud sammalt? Kirjeldage ligemalt!

43. Missugune oli põrand? Kas oli muld- või savipõrand? Kirjeldada valmistamist.

44. Kas tehti põrandaid palkidest (täis- või poolikuist),

laudadest? Kas olid pörandal talad? Kas oli lahtistest laudadest pörandaid? Kirjeldage pöranda valmistamist!

Joon. 16

45. Kas suvekojal oli lagi? Kirjeldada ligemalt, millest see oli tehtud, kui üldiselt esines?

46. Kas katus toetus sarikatele? Kas esines katuseid, mille aluseks olid latid, mis otsapidi toetusid viilu palkidele?

47. Millega kaeti suvekoja katus (õlg, roog, puuoksad, kuusekoor, laastud, lauad (joon. 26), kivi (joon. 12)? Milline oli katuse kuju (täiskelpkatus (joon. 13), poolkelpkatus (joon. 30), viilkatus (joon. 14)? Kas katuse kuju olenes katuse kattematerjalist? Katuse kirjeldamisel jälgida ajaloolist arengut (milal üks või teine materjal asendus teisega).

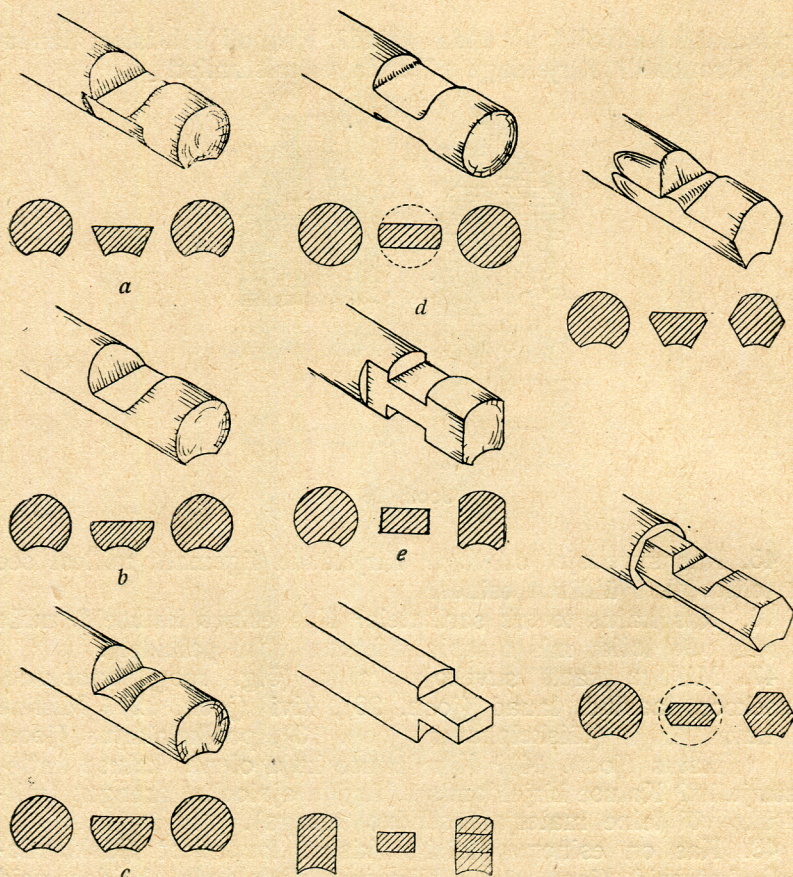
48. Kas on esinenud käsitsi kistud laudadest (kisklaudadest) katuseid (joon. 18)? Nimetus. Kirjeldada, kuidas neid valmistati? Kuidas kinnitati kisklauad? Kas katus oli ühe- või kahekordne? Kirjeldada ligemalt katuse ehitust! Kas kisklaudade vahele on pandud kasetohtu?

49. Kas esines kuusekoorest katuseid? Nimetus. Kuidas kinnitati kuusekoor katusele?

50. Kas on kaetud katuseid mullaga, mätastega? Kuidas seesugust katust nimetati? Kirjeldada selle valmistamist!

51. Kas tehti okstest (vilstest) katuseid? Kuidas neid nimetati, kuidas valmistati?

52. Kas esines kivikatuseid? Kirjeldada üksikasjaliselt, mis kivist ja kuidas valmistati, millele toetusid kivid?

Joon. 17

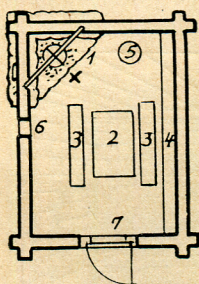
53. Kas oli jäetud suvekojale ava katusesse või seinasse suitsu ärajuhtimiseks? Missugusesse katuse või seina osasse see ava jäeti? Kuidas ava nimetati? Kas oli suletavaid avasid? Millega?

54. Milline oli uks (ühe või kahe poolega)? Kirjeldage ukse valmistamist! Kas ukse sulgemiseks esines pööra, lukku? Kui esines, kirjeldage ligemalt!

55. Millised olid valgusavad? Millises seinas need asusid? Kas esines lauaga suletavaid valgusavasid? Nimetus.

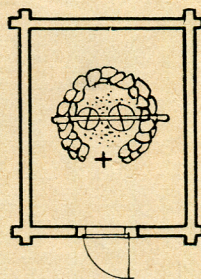

Joon. 18

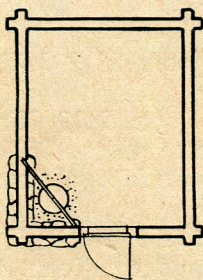

- 1 kolle
- 2 laud
- 3 pink
- 4 riid
- 5 kapsatiinn
- 6 valgusava
- 7 uks

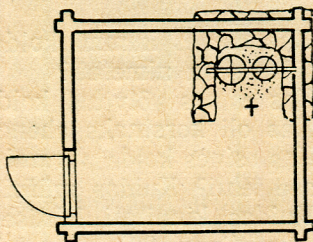
Joon. 19

Joon. 20

Joon. 21

Joon. 22

56. Joonistada tüüpilise suvekoja plaan, ära märkides uks, valgusava, kolde asukoht ja sisustus (joon. 19).

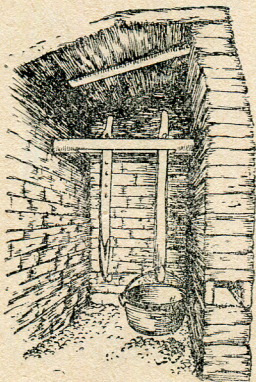
57. Kuidas nimetati suvekoja kollet? Nimetage kolde üksik- osade nimetused.

58. Kus asus suvekoja kolle? Suvekoja keskel, nurgas, seina ääres (vt. joon. 19, 20, 21, 22)? Asend ukse suhtes (uksest paremal või vasakul poolel?). Kas oli mõnel suvekojal mitu kollet? Mis otstarbeks?

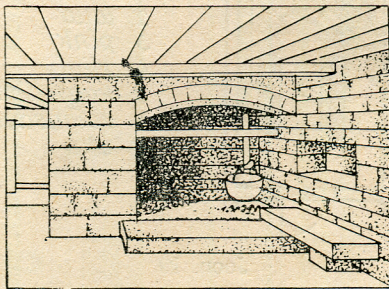
59. Mis materjalist oli suvekoja kolle (maakivi, paekivi)?

60. Kas oli lahtiseid koldeid (joon. 4, 9)? Nimetus. Jälgida, kuidas koldekivid olid asetatud!

61. Kas oli koldeid, mis olid müüriks seostatud ja millel pada asetati otse müürile (joon. 8)? Kuidas seesugust kollet nimetati? Kolde üksikosade nimetused. Kas sedalaadi kolletele on pada sisse müüritud?

Joon. 23

Joon. 24

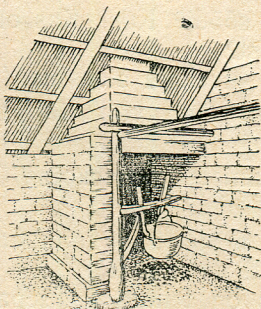
62. Kas esines kummi kolde kohal (joon. 23)? Millest see tehti, kuidas seda nimetati?

63. Kas esines võlvitud koldekumme (joon. 24)? Nimetus.

64. Kas oli korstnaks ahenevaid kumme (joon. 25)?

65. Kas esines kolde piiramist külgedelt müüriga (joon. 23)? Millest see tehti? Kuidas müüri nimetati?

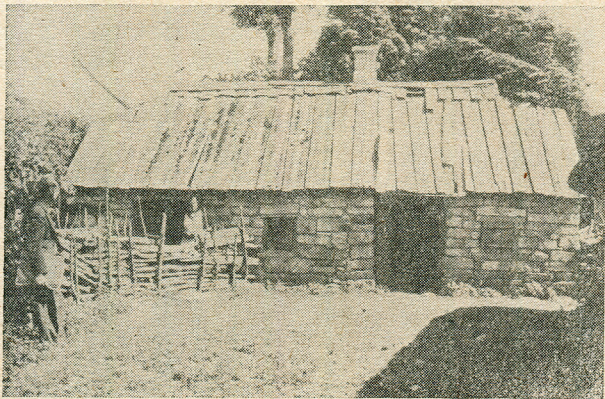
66. Kuidas kinnitati lahtise kolde kohale pada? Kas olid tuntud puust (joon. 23), rauast koogud, raudkett (joon. 4, 10)? Kuidas kohalikus murdes iga kinnitusvahendit nimetati?

Joon. 25

67. Mille külge kinnitati puu- või raudkook (vt. joon. 23, 24)?

68. Kas on tuntud suvekojas puust pöörlev seadeldis (vinn, pöörr) (joon. 9), millega pada oli võimalik koldelt kõrvale pöörata? Kuidas nimetati kohalikus murdes?

Joon. 26

69. Kas on suvekodadel olnud korstnaid (joon. 26)? Millal ehitati? Kui üldiselt?

70. Kellele suvekojas toitu valmistati (taluperele, sulasperele, loomadele)? Missugust toitu loomadele?

71. Kas suvekojas söödi? Kus? Kas oli siin söögilaud? Kas esines põrandal söömist?

72. Missugune oli suvekoja sisustus (pingid, laud, riulid)?

73. Kas sisustus oli püsiv või viidi suvekotta ainult teatud ajaks (näit. suveks)?

74. Kas toitu valmistati suvekojas kogu aasta läbi või ainult teatud aastaaegadel?

75. Milliseid töid peale toiduvalmistamise suvekojas tehti (keedeti seepi, soendati saunavett)?

76. Kas suvekojas on tehtud ka sepatööd (joon. 27)? Oli selleks eraldi ääs ja lõõts? Kui tavaline nähe see oli? Märkige plaanil nende asukoht!

77. Kas mõnes peres on olnud mitu suvekoda? Kes neid kasutasid (näit. pererahvas, sulasrahvas)?

78. Kas on esinenud renn läbi suvekoja seina, millega on loomatoit juhitud suvekoja välisseina äärel asuvasse künasse? Kuidas renni nimetati?

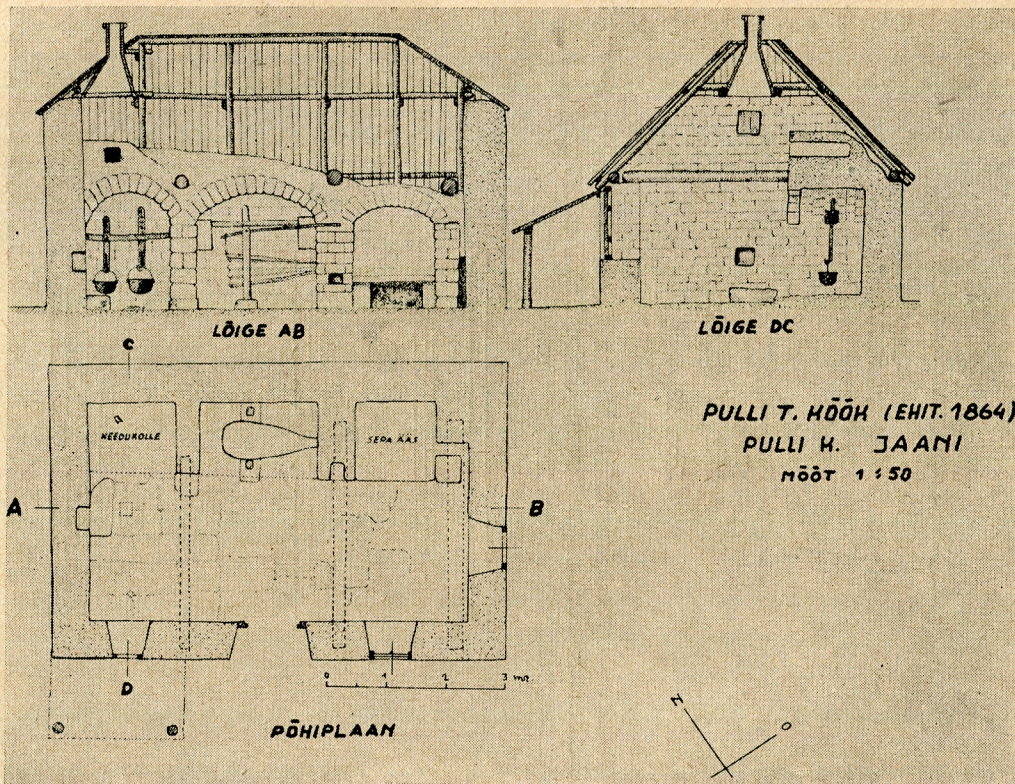
79. Kas suvekojas või suvekoja ligiduses on loomi söödetud? Kirjeldage ligemalt!

80. Kas oli ainult karjale toiduvalmistamiseks määratud suvekodasid? Kas need erinesid tavalisest suvekojast? Nimetus. Milline oli sisustus?

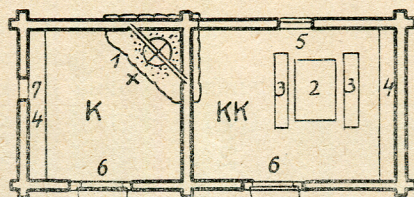
81. Kas ehitati suvekoja kõrvale teisi ruume (näit. kamber)? Kuidas seda nimetati? Kirjeldage seda ligemalt (milline ehitustehnika, kas ja milline oli lagi, põrand, kas oli seinas valgusava või akent, kus seinas, milline oli uks, milline oli sisustus). Milleks kasutati (söömiseks)? Kas on suvekoja kõrvale ehitatud kambris elatud? Kes? Kui üldiselt? Joonistada seesuguse suvekoja skemaatiline plaan, millele on märgitud niihästi suvekoda kui kamber, kolded, sisustus jne., juhindudes joonisest 28.

82. Kas esines sauna eeskoja kasutamist suvekojana (joon. 30)? Kui see nii oli, siis kas see oli üldine või esines harva? Kirjeldada ligemalt saunaga ühise katuse alla ehitatud suvekoda! Joonistada skeem, kuhu oleks märgitud niihäst sauna kui suvekoja sisustus, keedukolded, saunaahi, ukсед, valgusavad (aknad), juhindudes joonisest 29.

83. Kas oli suvekodasid, mis ehitati ühise katuse alla teiste kõrvalhoonetega peale sauna (sepikoda, kelder jne. või mitme kõrvalhoonega (joon. 31). Joonistada seesuguste

Joon. 27

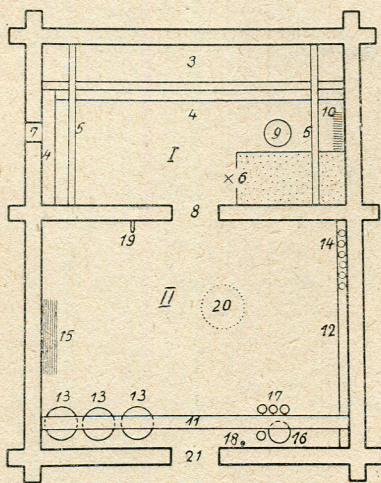

K-koda KK-kuakammõr

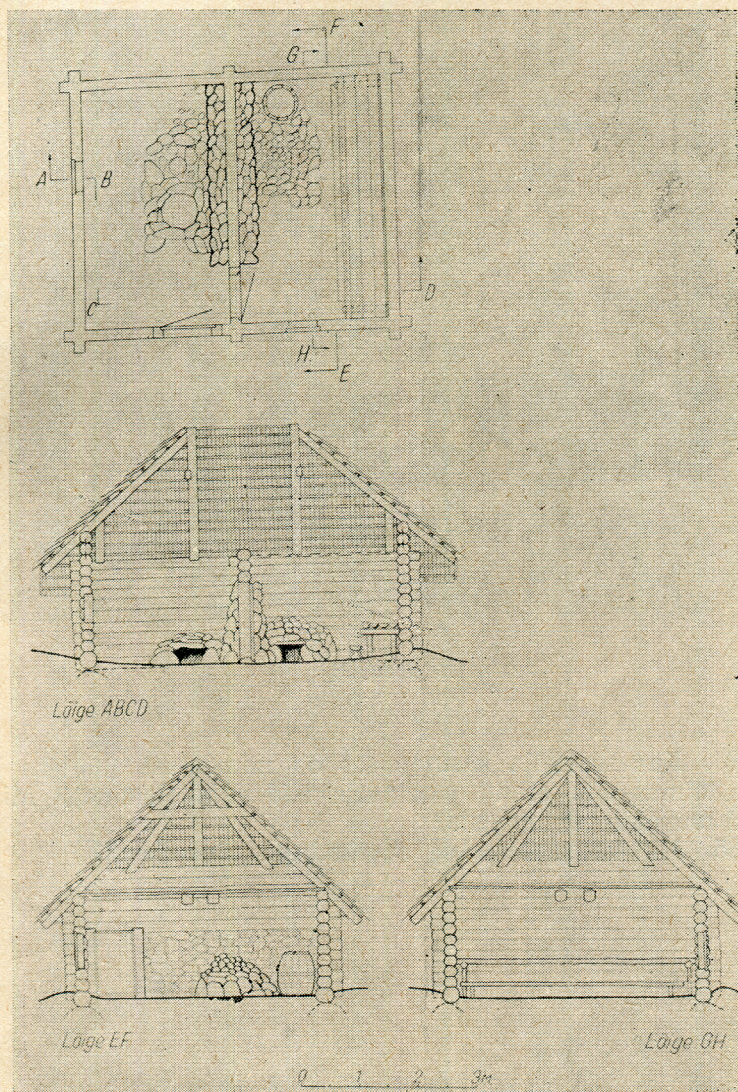
- 1 kolle
- 2 laud
- 3 pink
- 4 riul
- 5 aken
- 6 uks 7 valgusava

Joon. 28

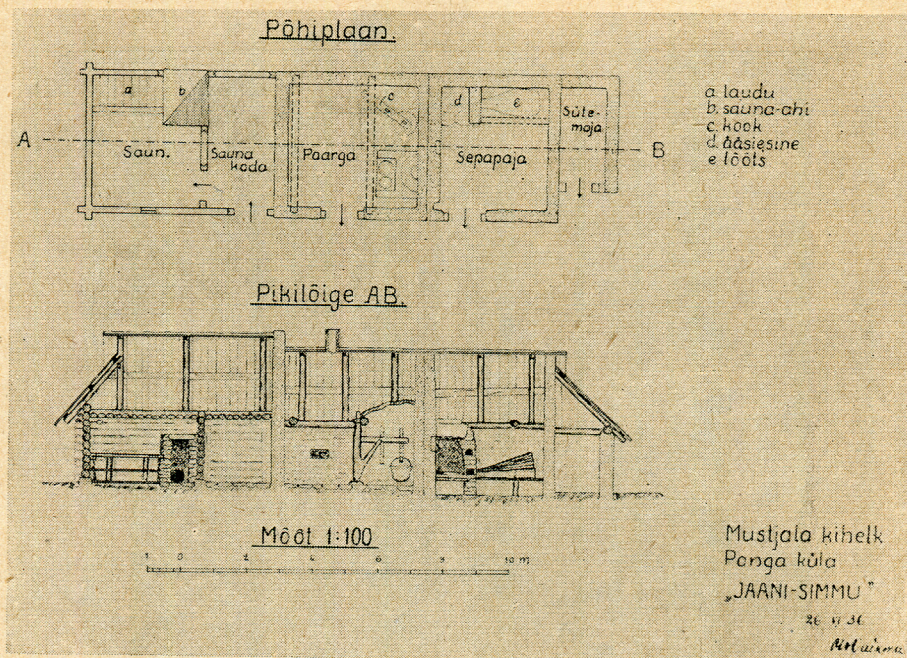
suvekodade skeeme, ära märkides ka teised kõrvalhooned ja nende sisustus. Kuidas seesugust kahest või mitmest eri otstarbega ruumist koosnevat hoonet nimetati?

Joon. 29. I saun; II suvekoda; 3 saunalava; 4 istepink; 5 õrs; 6 ahi; 7 valgusava; 8 saunauks; 9 veetoober; 10 ahjupuud; 11 suvekoja tala; 12 riul; 13 pada (koogu otsas); 14 sööginõud; 15 hagu; 16 toober või pütt; 17 puupanged; 18 kaelkoogud; 19 vai; 20 söömise koht; 21 koja uks.

Joon. 30

Joon. 31

84. Kas suvekoja kasutamises oli muudatusi (näiteks hiljem toimus siin ainult loomadele toiduvalmistamine)? Millal need muudatused toimusid?

85. Milleks kasutatakse suvekodasid tänapäeval?

H. Heidemanni nim. trk., V 60. 5292. 500, MB 04857.